

Ne 4+4 ne 4x4. Eğitim sistemini düze çıkartacak çözüm □Kupon Sistemi□nde

2012-04-10 11:39:16

Son günlerde eğitim gündemdeki en önemli tartışma konuları, 5+3 mü olsun yoksa 4+4+4 mü? Din dersi seçmeli mi olsun zorunlu mu? Din dersine abdest alarak mı girilsin alınmadan mı? Seçmeli Kürtçe dersi konsun mu konmasın mı? Üzerinde kimsenin anlayamadığı bir dizi tartışma sürüp gidiyor. Mevcut sistemde bu tartışmaların olması ve alınacak kararların geniş bir kitleyi mutsuz etmesi kaçınılmaz. Çünkü mevcut eğitim sisteminin mantığı ciddi biçimde sorunlu.

Türkiye'deki eğitim sisteminin en önemli sorunu aşırı derecede merkezi olması. Vatandaşın tercihlerine ya hiç yer vermiyor ya da çok sınırlı yer veriyor. Halbuki eğitim için harcanan para vatandaşın parası, çocuk vatandaşın çocuğu. Ama çocuğun nasıl eğitim alacağına, vatandaşların parasının nasıl harcanacağına Ankara'daki politikacılar karar veriyor. Doğal olarak, politikacıların verdiği kararlar, aynı siyasi görüşe sahip vatandaşları bile memnun etmiyor.

Halihazırdaki iktidar partisinin eğitim alanında yapmak istediklerine karşı çıkanların da iktidar partisinden pek bir farkı yok. Aradaki tek fark 'Vatandaşın çocuğunun nasıl eğitim alacağına siz karar vermeyin. Biz karar varaelim.' Bu karmaşada 'Kardeşim, para vatandaşın, çocuk vatandaşın. Bırakalım, vatandaş çocuğuna nasıl eğitim aldirmek istiyor ise aldırsın' diyen yok. Ya da bu tarz konuşanların sesi çok fazla çıkmıyor. Halbuki bu grubun daha geniş kitleleri memnun edecek bir alternatifi var: Eğitim Kuponları

* * *

Nobel ödüllü iktisatçı Milton Friedman 1980'li yıllarda ABD'de yayınlanan 'Seçme Özgürlüğü' isimli programında çeşitli sorunlar içinde boğulan ABD eğitim sistemine bir alternatif bir çözüm önerdi (aslında önerinin tarihi daha eskidir ama bu program sayesinde fikir geniş kitlelere yayıldı). Sistem çok basit bir mantığa dayanıyor. Devlet, bir öğrencinin devlete maliyetini hesap edip buna eşit değere sahip bir eğitim kuponunu velilere veriyor. Veliler de para yerine kullanılabilecek bu kuponları kullanıp çocuklarını istedikleri okula gönderebiliyorlar.

Bu sistemin alternatifine göre birçok avantajı var. Birincisi velilere seçme şansı vermesi. Bu sistemde veliler çocuklarını devletin tek tip eğitim veren okullarına değil, istedikleri tarzda okula gönderebiliyorlar. Yani, sistem velilere/öğrencilere seçme şansı veriyor. Sistemin ikici avantajı eğitim alanında rekabeti ve kaliteyi arttırması. Kuponlar para gibi kullanıldıkları için okullar -devlet okulları dahil- kendilerini topladıkları kuponlarla finanse ediyorlar. Sisteme özel okullar da girdiği için, devlet okulları da daha fazla öğrenciyi cezbetmeye çalışıyorlar. Çünkü öğretmenin maaşını alabilmesi, mevcut sistemin aksine, öğrenciyi memnun edebilmesine bağlı. Bu yüzden okullar fiyatları düşürüp kalitelerini arttırmak zorunda kalıyorlar.

* * *

Bu sistemden memnun olmayanlar da var. Başta öğretmenler. Çünkü sistem onları devletin güvenli kollarından alıp rekabetin azgın sularına atıyor. Eskisine göre daha fazla çalışmak, kendilerini daha fazla geliştirmek zorunda kalıyorlar. Birçok Demokrat da bu uygulamaya muhalefet ediyor. Buna rağmen ABD’de birçok eyalette başarılı bir şekilde uygulanıyor. ‘Eğitim Kuponu’ sisteminin en yaygın uygulaması, muhtemelen hiç kimsenin tahmin etmediği bir ülkede, İsveç’te, görülüyor.

İsveç, bilindiği gibi, piyasa ekonomisi ile sosyalizm arasında ‘üçüncü yol’un önderliğini yapmış, Sosyal Demokrasi’nin kalesi olan bir ülke. Bu yüzden sistemin kapitalizmin kalesi olan ABD’ de değil de İsveç gibi yıllarca kapitalizme alternatif bir sistem olarak gösterilen İsveç’te ulusal düzeyde uygulanıyor olması birçok kişiye şaşırtıcı gelebilir. Zaten 1992 yılında muhafazakar hükümet sistemi yasalaştırdığında sosyal demokratlar şiddetle karşı çıkıyorlar. Ancak sistem o kadar başarılı oluyor ki, daha sonra kendileri iktidara geldiklerinde sistemi ortadan kaldırmak ya da kısıtlamak yerine uygulamayı daha da genişletiyorlar.

Yeni sistem ile İsveç eğitim sisteminde önemli gelişmeler kaydedilmiş. Artık öğrenciler için daha çok alternatif var. Kalite ve rekabet yükselmiş. 1992 yılında özel okulların oranı yüzde 1’den az iken bugün yüzde 20’ye ulaşmış durumda. Hem düşük hem de yüksek gelirli bu sistemden yararlanabiliyorlar.

* * *

Türkiye’de eğitim ile ilişkili en önemli sorun eğitimin kalitesi ile ilişkilidir. Yüzde 90’dan fazlası kamu kontrolünde olan eğitim sistemi ciddi bir kalite sorunuyla karşı karşıyadır. Öğrenciler kalabalık sınıflarda eğitim görmekte, yüzbinlerce öğrenci üniversite giriş sınavında ‘sıfır’ puan almakta, milyonlarca öğrenci 6 sene İngilizce dersi görüp ‘what is this?’in ötesine gidememektedir. Öğretmenlerin kalitesi de tartışmaya çok açıktır. Kamu kesimindeki öğretmenlerin kalitesi ve performansı da diğer kamu kuruluşlarının ötesine geçememektedir.

Mevcut, Ankara merkezli, devlet odaklı eğitim sistemi sürdükçe zorunlu eğitimin 12 sene ya da 22 sene olması ya 3+5 veya 4+4+4 şeklinde düzenlenmesi eğitimin kalitesinde en ufak bir fark yaratmayacaktır. Sadece, vergi verenler, aynı kalitesiz eğitimi daha uzun süre vergileriyle finanse etmek zorunda kalacaklardır. Bu sürede, A partisi iktidara geldiğinde, parti yöneticileri, başkalarının çocuklarını kendi isteği doğrultusunda yönlendirmeye çalışacaklar ve bundan diğerleri rahatsız olacaklar. B partisi iktidara geldiğinde aynı şeyleri B partisi yöneticileri aynı şeyleri yapacak ve diğerleri rahatsız olacaklardır.

Eğitim Kuponu uygulamasına geçilmesi durumunda ise, velilere kendi çocukları hakkındaki kararı kendileri verme olanağı tanınacaktır. Veli ve öğrenci alternatifler arasından, kendi yaşam tarzına ve geleceğe ilişkin beklentilerine en uygun okulu seçme şansına sahip olacaktır. Siyasetçilerin çocuklarımıza bir hayat tarzı empoze etme çabası en azından kısıtlanacaktır. Diğer taraftan, okullararası rekabet öğretmenleri ve okul yöneticilerini eğitimin kalitesini arttırmak için kafa yormaya zorlayacaktır. Bir devlet okuluna kapağı atıp, garanti maaşın verdiği atalet kapılma zihniyeti yerini kendini ve eğitimi geliştirme çabasına bırakacaktır.

Peki böyle bir sistemi uygulamaya herhangi bir iktidar cesaret edebilecekmidir? Bunun cevabını ben de bilmiyorum. Yaşayıp göreceğiz.